

## Українська медична стоматологічна академія

Велике значення має використання сучасних методів контролю знань. Він здебільшого має проводитись у вигляді усного опитування для постійного підтримання зворотного зв'язку. Тестові завдання англійською мовою викликають нові проблеми: часу для відповідей необхідно давати більше, оскільки він витрачається для пояснення самих питань [5].

Викладання англійською мовою дає можливість і українським викладачам досконаліше оволодіти англійською за рахунок постійної розмовної практики під час лекцій і практичних занять. Але при цьому треба зазначити, що більшість викладачів вивчали англійську мову в Україні та не мають практичного досвіду спілкування в англомовних країнах. Тому їхня англійська, звісно, недосконала. Іноземний студент, для якого англійська є рідною мовою, без зайвих зусиль розуміє весь матеріал, що йому викладають англійською наші викладачі. А між студентом, який навчається англійською, і при цьому його англійська не є досконалою, і викладачем, англійська якого також недосконала, адекватна комунікація не відбувається. Ця обставина призводить до дефіциту знань у студента, до втраченої мотивації до навчання і як результат – до його низької успішності.

Треба також звернути увагу викладача на навчальний матеріал, який викладається на заняттях і лекціях. Оскільки типова навчальна програма з фаху «Ортодонція» більше розрахована на пострадянські країни, викладач має адаптувати терміни й інформацію, враховуючи всесвітньо відому іноземну термінологію, оскільки більшість студентів будуть складати іспити у своїх країнах для отримання ліцензії, використовуючи інші класифікації зубо-щелепних аномалій, методи дослідження, які не увійшли до навчальної програми з фаху «Ортодонція». Тому підготовка до заняття зі студентами англомовної форми навчання потребує від викладача ретельнішого аналізу зарубіжної літератури й інших ресурсів. Викладач може залучати самих іноземних студентів до пошуку інформації з теми заняття, оскільки спеціальність «Ортодонція» в наш час популярна серед студентів-іноземців.

Отже, проблема викладання предмета «Ортодонція» іноземним студентам англомовної форми навчання залишається актуальною. Методика викладання має враховувати рівень англійської мови студентів, базові знання студентів, індивідуальні особливості засвоєння інформації окремого студента для отримання достатнього рівня практично-орієнтованих знань.

### Список використаної літератури

1. Вороненко Ю.В. Актуальні проблеми розвитку системи підготовки іноземних громадян у вищих медичних (фармацевтично-му) навчальних закладах України / Ю.В. Вороненко, Ю.І. Фісун. – Тернопіль: 2002. – С.14–16.
2. Дичка І.А. Використання сучасних технічних засобів в процесі навчання іноземних студентів / І.А.Дичка, В.І.Прохоров, Є.С.Сулема. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – С. 113–121.
3. Інноваційні кроки в організації самостійної роботи клінічних ординаторів-іноземців на кафедрі ортодонції / [Л. В. Смаглюк, М. І. Дмитренко, А. М. Білоус, О. М. Нестеренко] // Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2017. – С. 151–153.
4. Ортодонція. Типова програма навчальної дисципліни для студентів стоматологічних факультетів вищих медичних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації: зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. П. С. Фліс, Н.В. Ращенко. – К., 2012. – 88 с. – (Нормативні директивні правові документи).
5. Організація індивідуально-дослідницької самостійної роботи студентів під час написання історії хвороби ортодонтичного пацієнта – компетентнісний підхід в якості підготовки спеціалістів / Л. В. Смаглюк, Н. В. Куліш, А. Є. Карасюнок [та ін.] // Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів : навч.-наук. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2017. – С. 153–154.
6. Підвищення якості освіти через оволодіння спеціальними фаховими компетентностями / Л. В. Смаглюк, М. В. Трофименко, Г. В. Воронкова [та ін.] // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2018. – С. 220–222.

## ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АБРЕВІАТУР МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В СУБМОВІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

**Гаврильсва К.Г., Коломієць Б.С., Чуприна К.С.**

Українська медична стоматологічна академія

*Досліджено особливості перекладу аббревіатур медичної термінології в субмові сучасної англійської мови. Виокремлено і проаналізовано основні типи медичних аббревіацій.*

**Ключові слова:** аббревіатура, медична термінологія, субмова медицини, ініціальні аббревіатури, графічні терміни-аббревіатури, апокопа.

*Peculiarities of abbreviations' translation of medical terminology in the sublanguage of English are analyzed. The main types of medical abbreviations are distinguished and analyzed.*

**Keywords:** abbreviation, medical terminology, sublanguage of medicine, initial abbreviations, graphic abbreviations, apocope.

Англійські медичні аббревіатури і скорочення є неоднорідним типом за структурою і сферою функціонування. В англійській, російській, українській термінології медицини аббревіатури посідають важливе місце, але не є надто поширеним явищем і рідко трапляються в повсякденному усному мовленні. А отже, вживання більшості медичних аббревіатур і скорочень обмежується професійною сферою [5].

Абревіатурами позначають діагностичні процедури, методи лікування, назви хвороб, найменування лікарських препаратів і засобів. Усі типи медичних аббревіацій є самостійними термінами, а також вони збагачують термінологічну систему англійської мови.

Актуальність дослідження зумовлюється зростанням інтересу лінгвістів до аббревіації та скорочення в субмові медицини сучасної англійської мови.

Варто зазначити, що переважна більшість медичних термінів належать до ініціальних аббревіатур, наприклад: AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) – СНІД (синдром набутого імунного дефіциту); ARD (Acute Respiratory Disease) – ГРЗ (гостре респіраторне захворювання); ENT (Ear, Nose, Throat) – ЛОР (ларинголог); IOP (Intraocular Pressure) – ВІТ (внутрішньоочний тиск); RBC (red blood cell) – Е (еритроцит); TPR (Temperature, Pulse, Respiration) – Т.П.Д.; WR (Wasserman Reaction) – RW (реакція Вассермана); WBC (White Blood Cell) – білі кров'яні тільця (лейкоцити); UTI (Urinary Tract Infection) – інфекція сечовивідних шляхів; TB (tuberculosis) – туберкульоз; CBC (Complete Blood Count) – клінічний аналіз крові; BP (Blood Pressure) – артеріальний тиск; ACTH (Adrenocorticotrophic Hormone) – адренотропічний гормон; ECG (Electrocardiogram) – ЕКГ (електрокардіограма); CPT (Chest Photoroentgenography) – флюорографія органів дихання; DPI (Dry Powder Inhaler) – порошкоподібний інгалятор; DRE (Digital Rectal Examination) – ректальне цифрове дослідження (прямої кишки); KUB (Kidney, Urethra, Bladder X-ray) – рентгенівський знімок нирок, сечівника, міхура; OGTT (Oral Glucose Tolerance Test) – тест на толерантність глюкози; PAP (Pulmonary Artery Pressure) – тиск легеневої артерії; PEEP (Positive End Expiratory Pressure) – позитивний тиск у кінці видиху; AAA (Abdominal Aortic Aneurysm) – аневризма абдомінальної (черевної) аорти; EAE (Experimental Allergic Encephalomyelitis) – експериментальний алергічний енцефаломієліт; TAA (Thoracic Aortic Aneurysm) – аневризма аорти, що розшаровується; TBI (Traumatic Brain Injury) – черепно-мозкова травма; TFC (Total Functional Capacity) – загальна функціональна здатність; PAD (Peripheral Artery Disease) – захворювання периферичних артерій; ACLS (advanced cardiac life support) – розвинена серцева життєва підтримка; BBT (basal body temperature) – базальна температура тіла; CHD (congenital heart disease) – вроджене захворювання серця; GOLD (chronic obstructive lung disease) – хронічне обструктивне захворювання легень; ALL (acute lymphocytic leukemia) – гострий лімфоцитарний лейкоз [3;4;6].

Варто зазначити, що графічні терміни-аббревіатури також посідають помітне місце в субмові медицини, а особливо в написанні рецептів чи оформленні медичної документації (ведення історії хвороби пацієнта, журналу обліку перебування хворих, медичних карток амбулаторних пацієнтів тощо). Нижче наведені приклади графічних термінів-аббревіатур, багато з яких запозичені з латинської мови: a.s (ante cibum) – до їди, g. (gram) – грам, h.s (hora somni) – постільний режим, no (number) – номер, vv (veins) – вени, a.c.h.s. (ac&hs) (before meals & at bedtime) – перед уживанням їжі та перед сном, BDS (b.d.s.) (twice a day) – двічі за добу, bis in 7 d. (twice a week) – двічі за тиждень, CAP (capsule) – капсула, MDD (maximum daily dose) – максимальна денна доза, Rx (prescription, treatment) – рецепт, призначення, лікування, qd (every day) – щодня, qh (every hour) – щогодини, qid (four times a day) – чотири рази за добу, qod (every other day) – через день, AD (right ear) – праве вухо, AL (left ear) – ліве вухо, ABX (antibiotics) – антибіотики, NPO (nothing by mouth) – не вживати ні їжі, ні води перорально [1;2;6].

У ході дослідження було проаналізовано й досліджено напівскорочення, що вживаються також у медичному дискурсі: B–bile – міхурова жовч, B–lymphocyte (bond lymphocyte) – кістковий лімфоцит, D–max (maximum density) – максимальна густина, C–gene – структурний ген, L–antigen – L–антиген, Rh–factor – Rh–фактор (резус–фактор), A–mask (aerosol mask) – протиаерозольна маска, B–scan (b–scan ultrasound) – ультразвукове дослідження, C–sect (cesarean section) – кесарів розтин, K–sicca (keratoconjunctivitis sicca) – сухий кератокон'юнктивіт [2;3;4].

Також було визначено й проаналізовано буквено-цифрові скорочення: C1–C7 (cervical vertebrae) – шийні хребці 1–7, CL50 (medial lethal concentration) середня смертельна концентрація, CL100 (absolute lethal concentration) – абсолютна смертельна концентрація, M1 (mitral first) – перший МК (мітральний клапан), DO2 (oxygen delivery) – доставка кисню (подача кисню), D5NS (5% dextrose in normal saline) – 5 % у нормі D–глюкози в сліні, D5W (5% dextrose in normal water) – 5% у нормі D–глюкози у воді, G1, G2 (primigravida, secundigravida) – жінка, яка вагітна вперше, вдруге, O2Ct (oxygen content) – склад кисню, po2 (partial pressure of oxygen) – парціальний тиск кисню, T4 (thyroxin) – тироксин, T3 (triiodothyronine) – трийодотиронін [3].

Варто зазначити, що усічення, сформовані шляхом апокопи (усічення останнього елемента слова) і синкопи (випадання звуків або літер усередині слова) також трапляються в медичній термінології англійської мови.

Найбільш продуктивним типом усічення є апокопа: abs (absent) – відсутній, accom (accommodation) – акомодация, зручність, add (adduction) – аддукція, приведення м'яза в тонус, ank (ankle) – гомілковий суглоб, кісточка, ant (anterior) – передній, anes (anesthesia) – анестезія, cerv (cervical) – шийний, conj (conjunctiva) – кон'юнктива з'єднувальна оболонка ока, cond (condition) – стан, умова, decr (decreased) – знижений, ослаблений, dis (disease) – захворювання, diff (different) – різноманітний, epith (epithelium) – епітелій, епітеліальна тканина, esoph (esophagus) – стравохід, hal (hallucinations) – галюцинації, histo (histoplasmosis) – гістоплазмоз, juv (juvenile) – юнацький, ювенільний, path (pathology) – патологія, аномалія, pos (positive) – позитивний, poss (possible) – можливий, імовірний, post op (postoperative) – післяопераційний, sol (solution) – розчин, weak (weakness) – слабкість, vit (vitamin, vitaceous) – вітамін; склоподібне тіло (ока), скляний [6;4].

У процесі дослідження були зафіксовані випадки усічень змішаного типу, а саме: abnm (abnormal) – аномальний, патологічний, Clt (complement) – комплемент (в імунології), ECoG (electrocortogram) – електрокортикограма, fld (fluid) – рідина, Lim–ch (limit chronic effect) – поріг хронічної дії, tf (transfer) – перенесення, передача [3; 4].

Проаналізовано й іншу класифікацію аббревіатур у субмові медицини: літерні (RV – right ventricle), складові (IgA – immunoglobulin A), скорочені (perm – permanent) і літерно-цифрові (2D – two dimensional).

Ми виявили й проаналізували такі поширені підвиди термінів-аббревіатур у субмові медицини: ініціальні терміни-аббревіатури, графічні терміни-аббревіатури, а також випадки апокопи.

#### **Список використаної літератури**

1. Беляєва О.М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О.М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Лисанець Ю.В. Medical English for Academic Purposes : підручник для аспірантів та викладачів вищих медичних навчальних закладів / Ю.В. Лисанець, О.М. Беляєва, М.П. Мелашенко. – К. : ВСВ «Медицина», 2018. – 312 с.
3. Новий англо-український, українсько-англійський медичний словник: близько 24 000 термінів / Упоряд. : Н. Р. Мокіна; за ред. Шевченко Л. І., Шматка В. І., Лосєв В. В. – К. : Арії, 2010. – 480 с.
4. Новий англо-український медичний словник / за ред. В.Л. Ривкіна, М.С. Бенюмовича. – К. : Арії, 2007. – 782 с.

5. Ehrlich A. Medical Terminology for Health Professionals / A. Ehrlich, C.L. Schroeder. – NY : Delmar Cengage Learning, 2009. – 574 p.
6. Merriam–Webster online: [www.merriam-webster.com](http://www.merriam-webster.com)

## СТАНОВЛЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ З ФАХУ «ОРТОДОНТІЯ» В УКРАЇНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ СТОМАТОЛОГІЧНІЙ АКАДЕМІЇ

Галич Л.Б., Куросдова В.Д., Макарова О.М.

Українська медична стоматологічна академія

*Проаналізовано особливості вивчення ортодонції на післядипломному етапі навчання. Визначено 5 історичних періодів клінічної підготовки і навчання лікарів-ортодонтів. Надано пропозиції щодо оптимізації післядипломної освіти з фаху «Ортодонтія».*

**Ключові слова:** фах «Ортодонтія», післядипломна освіта, історичні періоди.

*There have been held the analysis of the postgraduate orthodontic education. There has been determined five historical periods of clinical preparation and training of orthodontists. Provided suggestions on optimization of postgraduate education in the speciality "Orthodontics".*

**Keywords:** orthodontics, postgraduate education, historical periods.

Ортодонтія як спеціальність сформувалася в 20-х роках минулого століття і розвивалася неоднаково за кордоном і в Україні. На початку XX століття в Німеччині були відкриті не тільки кафедри ортодонції, а й факультети. Європейська асоціація ортодонтів функціонує понад 100 років, щороку відбуваються конгреси ортодонтів. У роботі міжнародних форумів беруть участь понад 1500 фахівців із багатьох країн, у тому числі з України. У світі видається велика кількість журналів і навчальної літератури з цієї тематики. Понад 100 фірм зайняті ортодонтичним бізнесом.

В Україні ця спеціальність розвивалася своїм шляхом, на жаль, не завжди правильним. За останні два десятиліття ортодонтія стрімко змінюється.

Відомо, що ортодонтичної допомоги потребує досить велика частина населення. Зубощелепно-лицьові аномалії спостерігаються не тільки в дітей, а й у підлітків і дорослих. Більше половини дітей, третини підлітків і дорослих потребують надання висококваліфікованої ортодонтичної допомоги. У зв'язку з розширенням уявлень про взаємозв'язки аномалій прикусу із загальними порушеннями організму надання цього виду допомоги стає соціальною проблемою. Необхідний якісно новий підхід до питань цілеспрямованої підготовки лікарів-ортодонтів [2].

Ми переконані, що лікар-стоматолог після закінчення інтернатури не може працювати ортодонтом, бо він не отримує належних знань із цієї складної і багатогранної спеціальності. За 2 роки навчання в інтернатурі з 3432 годин, виділених на стоматологічні спеціальності, на ортодонтію припадає всього 312 годин на клінічних базах і 66 годин на кафедрі. Разом на вивчення ортодонції в інтернатурі відводиться 378 годин, що становить 11%, тоді як на терапевтичну стоматологію – 30,5 %, на дитячу стоматологію – 27,3%, на хірургічну стоматологію – 14,3 %, на ортопедичну стоматологію – 12 %. Не викладаються в ЗВО пропедевтика ортодонції, фантомний курс з ортодонції, типодонт-курс, зуботехнічний курс.

У наш час фахівці-стоматологи розуміють важливу роль ортодонції в діагностиці та лікуванні багатьох стоматологічних хвороб, одним із факторів виникнення яких є наявність зубощелепних аномалій. Однак після навчання в інтернатурі за спеціальністю "Стоматологія", кваліфікації «лікар-стоматолог загальної практики» випускники займатися ортодонтичною практикою не можуть.

Після закінчення ЗВО молоді спеціалісти не мають належних знань для самостійної роботи з ортодонції, тому завдання циклу «Спеціалізація» з ортодонції та тематичне удосконалення лікарів-ортодонтів покладаються на заклади вищої освіти і факультети з післядипломної освіти.

Історію клінічної підготовки і навчання лікарів-ортодонтів можна розділити на 5 періодів.

I період (до 1957 р.) – період розрізненості лікарів, відсутність шкіл навчання.

II період (1957-1974 рр.) – об'єднання лікарів на 1-й міжреспубліканській конференції лікарів-ортодонтів Прибалтики, організованої в Ризі проф. Д. А. Калвелісом. Учасники конференції дізналися про дослідження представників різних ортодонтичних шкіл: ризької (проф. Д. А. Калвеліс, проф. Л. Б. Треймане, проф. Р. Ю. Палкалнс, доцент З. П. Ширика та ін.), полтавської (проф. Л. П. Григор'єва, проф. Г. Б. Шилова та ін.), київської (проф. А. В. Бетельман, проф. С. В. Криштаб, доцент Ю. А. Александрова, доцент С. В. Дорошенко, доцент А. Д. Мухіна та ін.), лєнінградської (проф. А. Я. Катц, проф. Б. К. Костур, проф. В. С. Рубінов, проф. В. С. Рубежова та ін.), казанської (проф. І. М. Осман, проф. Л. М. Демнер, проф. М. З. Мірзагізов та ін.), школи Московського стоматологічного інституту (проф. Б. І. Бинін, проф. В. Ю. Курляндський). Найбільш активно розвивалася в 60-х роках московська ортодонтична школа в Центральному інституті удосконалення лікарів. Нею керувала проф. Л. В. Ільїна-Маркосян.

Ортодонтія зародилася в надрах ортопедичної стоматології, розвивалася спільно з нею і була її частиною. В УМСА до 1973 року ортодонтію викладали на кафедрі ортопедичної стоматології, яку очолював доцент Марей М.Р., а згодом – професор Г.Б.Шилова. Професор Л.П. Григор'єва, працюючи на кафедрі ортопедичної стоматології, читала лекції та вела курс ортодонції [4].

III період (1974-1990 рр.) – організація кафедр стоматології дитячого віку, на яких стали викладати ортодонтію співробітники суміжних стоматологічних кафедр.

У 1974 році проф. Григор'єву Л.П. призначили завідувачем курсу стоматології дитячого віку, а в 1976 році – кафедри стоматології дитячого віку.